

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Folkeskolelovens forsøgsparagraf) [af K. B. Andersen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 6) findes i tillæg A. sp. 947, fremsættelsen i tidenden sp. 97).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): I bemærkningerne til dette forslag om ændring af folkeskolelovens § 64 og i fremsættelsestalen gør forslagsstillerne opmærksom på, at der siden skoleloven af 1958 og den blå betænkning udgivelse er sket en meget stor pædagogisk udvikling inden for skolen. Det er rigtigt, at såvel folkeskoleloven som den blå betænkning og i øvrigt en levende interesse for pædagogiske og undervisningsmæssige forhold har medvirket til, at der er sket adskillige ændringer og en meget interessant udvikling på dette område i de forløbne 10 år.

Jeg må måske ganske kort have lov til at redegøre for, hvad der finder sted af afvigelser fra den egentlige skolenorm, sige det på den måde, at der foregår en hel række undervisningsforsøg med undervisningsformer og samarbejdsformer, som giver et ganske interessant billede af, hvad det er, der foregår.

Den enkelte skole kan, hvor det skønnes pædagogisk forsvarligt og praktisk muligt, placere den enkelte elev fra 8.-10. klasseafdelingen sådan, at han i nogle fag følger undervisningen i realafdelingen, hvorefter han sammen med kammeraterne herfra går til prøve i det eller i de pågældende fag, og på elevens prøvebevis for 10. klasse anføres så ud for fagene, at prøven er aflagt på realeksamensniveau. Det er en mulighed, der gælder for de fag, der i 8.-10. klasseafdelingen kan betegnes som de valgfri fag.

Man har også en mulighed for samlæsning og samlæsning mellem 8.-9. klasser og realafdelingen. Der kan gives tilladelse til sådanne tidsbegrænsede ordninger. De forekommer vel i tilfælde, hvor eleverne efter det 8. skoleår foruden i praktiske fag samlæser i dansk og kristendomskundskab. Biologi, geografi og historie kan læses som orientering på 8.-9. klassetrinnet, men må

så splittes op i de enkelte fag på 10. klassetrinnet for realisterne, fordi realafdelingens elever skal til prøve i hvert af de nævnte fag. Der er altså sådan set mange samlæsningsmuligheder imellem 8.-10. klasserne og realafdelingen.

Jeg skal måske lige føje til her, at fremmedsprog, regning og matematik normalt ikke ønskes taget op i disse samlæsningsformer, men altid ønskes læst niveaudelt.

Der er altså som nævnt mange muligheder for samlæsning, men derimod er der ikke de store valgmuligheder for de elever, der går i realafdelingen. Der er en lille valgmulighed i 2. realklasse for elever, som ikke læser latin, og for dem i 3. realklasse, som ikke har fransk eller matematik. Der er altså begrænsede valgmuligheder, mens der jo, som man ved, i 8., 9. og 10. klasserne er væsentlige valgmuligheder.

Man kan vel sige om samlæsningsmuligheder, der udnyttes ganske meget, at man herigennem får indhentet nogle almindelige pædagogiske erfaringer vedrørende samlæsningsmulighederne og de resultater, man opnår derved. Men der ligger altså visse begrænsninger for realafdelingen.

Det forslag, som er fremsat, og hvorefter det andet punktum i folkeskolelovens § 64, stk. 1, foreslås udtaget, vil dog nok ikke betyde nogen større muligheder for at udvide det, der allerede er adgang til i dag. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, at der jo i det første punktum i § 64, stk. 1, står, at adgangen til at etablere forsøg afhænger af det omfang, som vil være foreneligt med fastholdelsen af folkeskolens mål. Og hvis man for realafdelingen vil se folkeskolens mål, så har man det ganske nøje udformet i § 21 i folkeskoleloven, hvor der står, hvilke fag der skal undervises i i realafdelingen, og hvilke fag der skal foretages eksamination i. Jeg vil derfor gerne gøre opmærksom på, at der i dette forslag kun ligger en meget lille ændring, og at den i virkeligheden — og så, siger jeg, går man i og for sig til hoveddøren — peger frem mod en drøftelse af indholdet i § 21. Det er nok dér, den egentlige drøftelse må føres, og det vil i virkeligheden sige, at man hermed føres frem til en egentlig drøftelse af folkeskolens struktur.

Jeg vil hertil gerne føje, at i det forslag til principbeslutning om folkeskolens udbyg-

[Undervisningsministeren.]

ning, som jeg vil fremsætte for det høje ting i løbet af nogen tid, vil være et punkt, hvor netop alle disse problemer med forholdet 8.-9.-10. klasserne og realafdelingen og differentierede muligheder vil være taget op.

Jeg skal derfor konkludere min indstilling til dette forslag, at tendensen og tanken, intentionen, der ligger bagved, har jeg en hel del sympati for. Jeg mener imidlertid, at man skal gribe spørgsmålet anderledes an, hvis man vil gå ind i denne drøftelse. Vi mangler nok den egentlige drøftelse af, hvor vidt vi skal gå, og den vil man kunne foretage i forbindelse med dette lovforslag, naturligvis, men jeg mener navnlig, man vil kunne gøre det i forbindelse med det forslag, som jeg vil fremsætte på et senere tidspunkt. Jeg går ud fra, at man i undervisningsudvalget vil kunne gå ind i en hel del af disse drøftelser, som vil kræve meget indgående diskussioner, før en egentlig afklaring kan finde sted.

Ellen Strange Petersen: Der er, som det fremgår af forslagsstillernes fremsættelse, ikke tvivl om, at hensigten med det socialdemokratiske forslag er at bane vej for en enhedsstruktur i folkeskolen. Forslaget, der i al sin enkelhed går ud på at stryge de sidste seks linjer i § 64, stk. 1, den sidste paragraf i folkeskoleloven, er dog næppe tilstrækkeligt til at føre til den forsøgsordning, der tilstræbes. Når første halvdel af paragraffen bevares, understreges det jo, at forsøgsarbejdet skal være foreneligt med folkeskolens mål; og som undervisningsministeren lige har fremhævet det, er realafdelingen og realeksamen stadig en del af folkeskolens mål; og hvorvidt denne kendsgerning skal ændres, mener vi i hvert fald, er det næppe tiden nu til at drøfte. Undervisningsministeren har som bekendt bebudet et forslag til folketingsbeslutning om udbygning af folkeskolen indtil 1975, og når dette forslag kommer til behandling, mener vi, at det må være naturligt, om folketinget tager en større debat om folkeskolens målsætning og om hele skolestrukturen.

På min gruppes vegne kan jeg oplyse, at vi er villige til i undervisningsudvalget at drøfte det forslag, som vi behandler her i

dag. Det kan måske give anledning til en nyttig drøftelse af det forsøgsarbejde, der allerede er i gang. Som ministeren nævnte det før, så er samlæsning på realklasseniveau med elever fra 8.-9.-10. klasse jo allerede i gang. Jeg ved i hvert fald, at det finder sted på Århuseggen i tysk og matematik, men det ville være nyttigt for folketinget at få at vide, hvilke resultater der kan meddeles fra den slags samlæsning og fra de andre forsøg.

Vi er i min gruppe meget interesseret i at blive orienteret om den forsøgsundervisning, der foregår, og også interesseret i at høre om, hvilke nye forsøg man kan tænke sig etableret. Den kendsgerning, at størstedelen af de elever, der går i den frivillige ungdomsskole, er elever, som i forvejen går i skole, tyder jo på, at der er stor interesse for valgfri fag. Vi ved, at der er det ikke mindst for maskinskrivning og husgerning for de elever, der går i realafdelingen, og ingen kan derfor benægte, at det er et problem, i hvilken udstrækning disse fag kan inkorporeres i den almindelige undervisning, uden at man mindsker realeksamens kompetencegivende værdi. Det sidste vil jeg meget gerne fremhæve.

Vi er som sagt interesseret i forsøg, når disse vel at mærke er afgrænsede og kontrollerede, og når folketinget i tide får lejlighed til at høre om resultaterne af forsøgene, men vi ønsker ikke nye ordninger smuglet ind ad bagvejen under betegnelsen forsøg. Jeg vil gerne minde om børnehaveklasserne. For et par år siden, da hr. K. B. Andersen var undervisningsminister, fik vi forelagt et lovforslag om børnehaveklasser. En lovændring var helt nødvendig, blev der sagt, fordi den forsøgsordning, der havde bredt sig ud over landet, i virkeligheden ikke var forsøg i pædagogisk forstand; og ordningen var derfor kommet til at virke helt urimeligt. Folketinget — så vidt jeg husker det det samlede folketing — bøjede sig for denne kendsgerning og lovfæstede børnehaveklasserne så nogenlunde i den form, som de såkaldte forsøg havde givet dem. Den slags forsøgsordninger er vi ikke tilhængere af; men reelle pædagogiske forsøg, der kan gennemføres med forældres fulde tilslutning, er vi meget interesserede i at støtte.

Jeg skal hermed anbefale, at det social-

[Ellen Strange Petersen.]

demokratiske forslag oversendes til undervisningsudvalget.

Holger Hansen: Hensigten med det foreliggende forslag er jo at skabe muligheder for de forsøg mellem folkeskolens to linjer, som skulle give grundlag for at tage stilling både her i denne sal og andre steder til det store spørgsmål omkring vor folkeskole, som vi har snakket om ganske længe, nemlig tilvalgsskolen og dens muligheder. Der er ingen tvivl om, at det har været klogt, at vi har været lidt tilbageholdende hidtil på dette område. Der har jo ikke været og er ingen grund til, at vi skal styre ind i fejltagelser, som andre har gjort det, så vi kan nok være helt tilfreds med, at vi i dette spørgsmål ikke har forhastet os.

Nu mener forslagsstillerne, at tiden er inde til at gå nærmere ind på sagen, og det er efter vort skøn ikke urimeligt. Hvad sker der, hvis vi følger det foreliggende forslag? Ja, umiddelbart kunne det se ud, som om vi herved ville lukke op for forsøg, der — selvfølgelig under ministerens opsyn — åbnede muligheder for at samkøre A-linjen og B-linjen, men jeg siger umiddelbart. Gør vi det, når det kommer til stykket? Det spørgsmål er allerede nævnt af undervisningsministeren og af fru Ellen Strange Petersen. Kan det lade sig gøre at gøre disse forsøg så brede, som det er min fornemmelse det har været forslagsstillerne opfattelse de skulle være?

Ser vi på den forsøgsparagraf, der nu foreslås ændret, så må vi nok konstatere, at den ikke er udformet, som tilfældet er, ved en tilfældighed; man har villet sikre sig, at ingen børn kom til at stå med et eksamensbevis i hånden, som ingen ville godkende. Dette formål er naturligvis stadig væk rigtigt. Men det, vi så må drøfte nu, er, om vi kan sikre, at vi tilgodeser de børns interesser, som må være selvfølgelig, på anden måde, selv om vi skulle følge forslaget, og selv om vi skulle kunne gøre dette også med hensyn til hele problemet om folkeskole-

lovens § 21: formålet. Det må vi altså søge opklaret i udvalget. Der er jo ingen unge — efter mit skøn — som vi kan bede om eller lokke til at komme til at betale for afholdte forsøg. Vi må have dem, der skal modtage disse unge, ligesom taget i ed først.

Men én ting må efter min mening være klar: at folkeskolens forsøgsudvalg må have bedre muligheder. Også jeg erindrer tydeligt de diskussioner, vi havde under behandlingen af problematikken omkring børnehaveklasserne, hvor det jo nok kom bag på i hvert fald nogle af os, at folkeskolens forsøgsudvalg arbejdede på den måde, det da viste sig det gjorde på dette område.

Jeg rejste for et par år siden i undervisningsudvalget netop spørgsmålet om, hvilke forsøg der på dette specielle område var løbende, og vi fik dengang at vide, at her var tale om 4 forsøg, 4 egentlige forsøg, placeret 4 forskellige steder i landet. Jeg synes, at vi i og med denne anledning må bede om at få at se, hvad der nu foreligger — der må vel formentlig foreligge noget allerede, nogle resultater af de forsøg — inden vi giver os til at lovgive videre på dette område. I hvert fald er det nødvendigt, at vi giver folkeskolens forsøgsudvalg en stærkere placering, at vi giver dem bedre muligheder for at gøre det stykke arbejde, som må være en forudsætning for, at vi kan tage stilling på så vigtige områder.

Vi er altså i venstre velvillige over for det foreliggende forslag og vil gerne drøfte tankerne deri. Også vi tror, at der ligger gode muligheder gemt i tankerne om en tilvalgsskole med en optøning af grænserne imellem A-linjen og B-linjen i folkeskolen.

Det er givet, som det også er sagt, at dette forslag er en lille del af et problemkompleks, som vi senere vil blive stillet over for, og vel også under disse forudsætninger må vi gå til arbejdet om dette specielle problem i udvalget for undervisning og uddannelse.

Meta Ditzel: Fra radikal side ser vi med velvilje på en ændring i folkeskolelovens

[Meta Ditzel.]

forsøgsparagraf, så at der kan skabes bedre muligheder for et forsøgsarbejde også i realafdelingen. De sidste årtier har vist en voksende forståelse for værdien af forsøgsarbejdet i skolen, og gode resultater af et sådant arbejde har banet vej for betydningsfulde reformer.

Det drejer sig ikke blot om den forsøgsrække, der har været i gang på Emdrupborg, også andre steder i landet har skoler og lærere vist interesse og initiativ. Men det er jo rigtigt, at forsøgene oftest er blevet gennemført uden for realafdelingen. Som eksempel kan jeg nævne forsøg med udelte klasser i 6.-7. skoleår og forsøg i 8.-9.-10. klasseafdelingen.

Då tendensen som bekendt nu går i retning af udelte 6.-7. klasser og mange mener, man må arbejde henimod en enhedsskole, nærmere betegnet en udskydelse af den egentlige differentiering til 9. klasse, er det indlysende, at man i højere grad må have realafdelingen med i et forsøgsarbejde, også når det gælder spørgsmål om valgfrie fag. Med en enhedsskole må følge en undervisningsdifferentiering, en tilvalgsordning, der giver eleverne mulighed for at udnytte særlige evner og anlæg og derved gør skolearbejdet mere lystbetonet og giver flere børn og unge bedre resultat af deres skolegang, så at de har et godt grundlag for videre uddannelse og placering i erhvervslevet.

Man har jo praktiseret enkelte forsøg med samlæsning mellem realafdelingen og 8.-10. klasserne, hvor man har arbejdet med tilvalgsordning, der omfatter fællesfag og en række valgfri fag, en ordning, som også har givet mulighed for at afslutte enten med en fuldstændig realeksamen eller realeksamen i nogle fag. Men enkelte forsøg er ikke nok til at indføre nye reformer; forsøgsarbejdet er så værdifuldt, at det må udbygges yderligere.

Vi finder det altså rimeligt, at loven ændres, så at forsøg af denne art kan iværksættes uden vanskeligheder.

For det andet finder vi det rimeligt, at folkeskolens forsøgsudvalg får kompensation og de nødvendige økonomiske midler til at iværksætte forsøg; det har det undertiden skortet på tidligere. Hvorvidt vi nu skal slette omtalte andet punktum, eller hvorvidt

vi skal give det en anden form, der mere tydeligt tilkendegiver ønsket om udbyggede forsøg i realafdelingen, eller om vi skal tage det med i den større debat, der nu snart kommer om ændringer af skolestrukturen, vil jeg foreslå vi tager stilling til i udvalget for undervisning og uddannelse.

Gunhild Due: Jeg vil gerne sige noget principielt om dette, at vi her i folkettingen udvider og forbedrer love uden at kunne sikre os, at vore gode hensigter følges op på bevillingsmæssigt plan. Vi så det, da vi under megen opmærksomhed og halloj ændrede svangerskabshygiejneloven, så unge fik bedre mulighed for oplysning om prævention. Nu viser det sig, at familieplanlægnings- og seksualklinikker ikke har mulighed for at følge loven op på grund af manglende bevillinger; tværtimod hæmmes deres arbejde af økonomiske grunde.

Ligesådan kan det gå med det forslag, vi behandler nu. Det hjælper ikke meget at ændre forsøgsparagraffen, hvis man ikke samtidig sørger for, at forsøgsudvalget bliver mere kompetent og effektivt. Jeg kan henvise til Danmarks Lærerforenings skrivelse af september 1968, hvor man netop klager over forsøgsudvalgets manglende kompetence og dets manglende arbejdskraft til at følge igangværende forsøg samt manglende evne til at inspirere og igangsætte nye forsøg. Inspiration til nye forsøg og koordinering af igangværende forsøg må være en selvfølge, hvis der skal ske fremskridt på området, og derfor kommer vi ingen vegne uden at følge sagen op med de fornødne stillinger.

Dertil kommer situationen på pædagogisk institut, hvor en skole, når den henvender sig med ideer og forslag til forsøg og gerne vil have en mere videnskabelig håndsrækning og gennemgang af forsøgsplanerne, får at vide, at der er 3 års ventetid, før man overhovedet kan se på de ideer, den kommer med, på grund af manglende personale osv. Vi har bare ikke rigtig tid og råd til at vente i årevis med forsøg på forbedringer af undervisningen.

I den forbindelse vil jeg i øvrigt også gerne advare imod, at man fra forsøgsudvalgets side måske går og tror, at kontrolleret forsøgsundervisning er noget, der kun kan foregå på mangesporede byskoler.

[Gunhild Due.]

Jeg har haft lejlighed til at se, hvad en almindelig syvklasset landsbyskole i et almindeligt landmiljø har kunnet udrette med eleverne med en undervisning centreret om formning eller musiske fag og orientering endog under lokaleforhold, hvor vist kun et enkelt af klasseværelserne lever op til de almindelige standardkrav. Man har opnået så fine resultater, at det har vakt interesse i skolekredse langt uden for landets grænser, men vel at mærke uden forsøgsudvalgets velsignelse.

Det er altså vigtigt, at man finder de rette folk til dette forsøgsudvalg, og vigtigt at udvide den pædagogiske forskning samt formidlingen af dens resultater. De lærere, der, måske endda under vanskelige forhold, går ind i et engageret forsøgsarbejde i skolen, bør bakkes op af administrationen. Jeg understreger, at det ikke er nok at ændre paragraffen, så vidt jeg kan se; man må følge sagen op med bevillinger og effektivt arbejdende organer.

Jeg afventer i øvrigt med spænding ministerens egne undervisningsforslag og den debat, vi skal have til den tid, men også jeg vil gerne høre nærmere i udvalget om hele forsøgsvirksomheden, for så vidt som man har overblik over den, inden for folkeskolen og have lidt mere at vide om, hvordan det virker i dag.

Jeg håber, at dette lovforslag kan give anledning til, at udvalget tager problemet op og kan give forsøgsarbejdet et skub fremad.

Sigsgaard: Debatten er jo hidtil forløbet efter retningslinjer, som vi kender: alle har sagt en hel masse positivt, men bag det ligger der nok alligevel forskellige opfattelser. F. eks. talte fru Ellen Strange Petersen fra konservativ side varme ord om forsøgsarbejdet, men så vidt jeg ligesom kunne fornemme, var der ikke megen realitet bag velviljen. Fru Ellen Strange Petersen understregede, at forsøgsvirksomhed må være i overensstemmelse med folkeskolens mål — og realeksamen er en del af folkeskolens mål, sagde fru Ellen Strange Petersen. Det synes jeg nok er en lidt dristig og skarp fortolkning. Jeg ville mene, at folkeskolens målsætning fremgår af folkeskolens formålsparagraf, og så vidt jeg erindrer, siges der

ikke noget i formålsparagraffen om realafdelingen, så det burde ikke være til hinder for at gennemføre forsøg, og jeg vil meget advare imod, at man ad den vej forsøger at begrænse forsøgsaktiviteten.

Fru Ellen Strange Petersen understregede videre, at forsøgsvirksomhed burde have fuld tilslutning fra forældrenes side. Vi fik ikke uddybet, hvad det egentlig vil sige, men hvis det betyder 100 procents tilslutning, vil jeg nok advare en smule imod det. Det viser sig erfaringsmæssigt at være meget, meget svært at nå op på en sådan procent, og hvis man stiller det op som et krav, så begrænser man simpelt hen forsøgsvirksomheden, og det tror jeg ikke vi kan være interesseret i.

Vi kan naturligvis støtte lovforslaget, så meget mere som jeg ved adskillige lejligheder her i folketinget har slået til lyd for bedre vilkår for forsøgsarbejdet. Vi kan stemme for, at begrænsningen af forsøgsvirksomheden for realafdelingens vedkommende bortfalder. Netop i realafdelingen er der stærkt brug for forsøg, undervisningen er ikke altid helt up to date i denne skoleform, og relevansen af de faglige mål, der skal nås, er meget tvivlsom. Skal realafdelingen bevares under en eller anden form, må den i hvert fald fornys gennemgribende; men det mest sandsynlige og det mest ønskelige er, at den kun eksisterer ret kort tid fremover.

Jeg er helt enig med hr. K. B. Andersen om, at vi må bort fra elevdifferentieringen, som det siges i fremsættelsestalen. Den bestemmelse, som nu foreslås fjernet fra folkeskoleloven, har vanskeliggjort eller hindret en række bestræbelser på at etablere tilvalgsskole bl. a. i Gladsaxe og ved Krogårdsskolen, og også derfor må den selvfølgelig væk.

Desværre er det ikke nok blot at åbne for forsøgsvirksomhed gennem ændring af folkeskoleloven; forsøg koster også penge, som fru Gunhild Due lige har været inde på det. Hr. K. B. Andersen var jo ikke som minister alt for villig til at lukke op for pengekassen på det område her; der manglede ligesom også dengang lidt realiteter. Desværre er det jo nok ikke blevet bedre med ministerskiftet, og der er derfor god grund til at understrege, dels at forsøgsvirksomheden er nødvendig, dels at den koster

[Sigsgaard.]

penge, mange penge. Sammenligner vi vore bevillinger til forsøg med andre landes, hvor det økonomiske niveau er som her og mulighederne altså er nogenlunde tilsvarende, kommer vi i de fleste tilfælde til kort. F. eks. bruger vort naboland Sverige mange gange mere end vi på forsøgsvirksomhed.

Jeg henstiller, at man i udvalget tager dette spørgsmål om bevillingerne op, og skal i øvrigt blot gentage, at VS kan støtte lovforslaget.

Ordføreren for forslagsstillerne (K. B. Andersen): Jeg vil gerne takke de ordførere, der, om jeg så må sige, gik positivt ind for lovforslaget; det skete med lidt forskelligt ordvalg, men man var dog positivt indstillet på at fremme den tanke, der ligger i forslaget, og det vil, hvis jeg ellers har hørt og forstået rigtigt, sige alle ordførere undtagen ordføreren for det konservative folkeparti — og så altså ministeren.

Hr. Sigsgaard gik jo blankt ind for lovforslaget og gjorde den bemærkning, som jeg er helt enig i, at folkeskolens mål vel må være det i formålparagraffen udtrykte, og dér står som nævnt ikke noget om realafdelingen.

Jeg kan selvfølgelig ikke blive uenig med fru Gunhild Due i, at det ikke hjælper meget at ændre paragrafferne, hvis der ikke bliver penge til forsøgene.

Jeg vil gerne takke for den radikale velvilje. Man kan jo så spørge, hvad ministeren er, for ministeren gav altså udtryk for et betydelig mere afdæmpet standpunkt, som i øvrigt undrede mig; men jeg er da i hvert tilfælde glad for, at vi i udvalget kan regne med de radikale.

Jeg forstod også, at man fra venstres side ikke fandt det urimeligt på dette tidspunkt i udvalget at drøfte det, som lovforslaget her giver udtryk for; så tror jeg, jeg har citeret venstres ordfører nogenlunde korrekt.

De konservatives ordfører var betænkelig og sagde, at hensigten jo nok var at bane vej for en enhedsstruktur. Hun advarede mod lovforslaget og mente, man skulle udsætte det. Det, der undrer mig ved den stillingtagen, er jo dette: vi ved alle sammen, at der i de kommende år bliver brug for erfaringer om enhedsskolevirksomhed på de øverste klassetrin, og hvordan

skal vi få disse erfaringer, hvis vi ikke får forsøgene? I dag kan forsøgene ikke gennemføres på grund af den paragraf, der er nævnt her. Altså: enten vi har den ene indstilling eller den anden, burde vi kunne blive enige om at fjerne en hindring for forsøg, der giver os erfaringer, vi simpelt hen ikke kan undvære.

Fru Ellen Strange Petersen var også meget bange for, at vi skulle smugle nyordninger ind ad bagdøren. Nu må jeg tilstå, at når det drejer sig om skolelove, så har vi jo erfaring for, at de konservative ikke er meget mere velvillige, når vi tager dem ind ad fordøren, så det gør vel egentlig ikke så grusom stor forskel. Fru Ellen Strange Petersens parti har jo hidtil været tilhænger af det, vi kan kalde sortering af børn, sortering af unge. Jeg tror, det er forkert; heller ingen andre partier har givet udtryk for denne tankegang, og også de folk, der for en halv snes år siden i høj grad var tilhænger af den, har jo forladt dette standpunkt, fordi man ikke tror, det er muligt med denne sortering. Jeg håber, at vi, når vi får drøftet det i udvalget, også kan få fru Ellen Strange Petersens parti til at forstå, at tiden er løbet fra denne sortering, som simpelt hen ikke kan laves forsvarligt.

Jeg var selvfølgelig ikke helt glad for ministerens standpunkt. Ministeren siger, at lovforslagets gennemførelse ikke vil betyde større muligheder for at udvide det, der er mulighed for i dag. Det er efter min bedste overbevisning ikke rigtigt, og det er jo altså efter f. eks. Danmarks Lærerforenings opfattelse heller ikke rigtigt. Lovforslaget var udarbejdet, inden vi fik henvendelsen fra Danmarks Lærerforening, det vil jeg gerne sige, og jeg var ikke bekendt med den; men man tør jo sige, at det, der står i Danmarks Lærerforenings henvendelse, netop fører frem til et lovforslag som dette. Jeg citerer fra henvendelsen af september 1968:

„De nuværende bestemmelser i folkeskoleloven åbner ikke mulighed for praktiske skoleforsøg i folkeskolens overbygning med samlæsning mellem realafdelingerne og 8.-10. klasserne. Folkeskolelovens bestemmelser om forsøg bør derfor ændres med henblik på bl. a. forsøg med enhedsskolestrukturen og den deraf betingede undervisningsdifferentiering.“

[K. B. Andersen.]

Det er præcis, hvad dette lovforslag går ud på; det er som sagt udformet, inden vi fik henvendelsen i hænde. Ministeren er altså her i uoverensstemmelse med sagskundskaben, når han udtaler sig, som han gjorde for et øjeblik siden.

Jeg vil også gerne over for talen om tilvalgsskole og undervisningsdifferentiering, som flere var inde på, understrege det meget væsentlige synspunkt, som Danmarks Lærforening giver udtryk for i sin henvendelse, hvor man siger:

„Foreningen må advare imod en misforstået opfattelse af tilvalgsskoleprincippet som det centrale i planlægningen af fremtidens skolebygninger,“ idet man tilføjer, at det er ikke tilvalget, men enheden, der er det væsentlige.

Jeg tror, det er noget helt centralt, og vi kan vel sige, at for de partier, der stod bag skoleloven af 1958, var det noget helt centralt, selv om vi ikke dengang nåede igennem med det så langt, som vi gerne havde villet.

Så vil ministeren foreslå, at vi udsætter det, til ministerens forslag kommer. Nu kan jeg ikke forstå, hvorfor der stadig er denne hemmelighedsfuldhed omkring ministerens 9 punkts forslag. Det af det, jeg har set i dagspressen, indeholder bortset fra en enkelt forringelse ikke ét punkt, der ikke lå i socialdemokratiets forslag i foråret, og det var der jo flertal for, så kom dog nu op af skuffen med det! Der er ingen grund til at gå og spænde os så meget, navnlig da det jo vil vise sig, at det slet ikke kan holde til den spænding, for der er ikke noget nyt i det. Der var ingen, der i foråret talte om at give folkeskolen monopol, og vi talte netop i foråret om, at der skulle tages hensyn til handicappede elever og andre grupper af elever, der trænger til særlig undervisning. Der er altså intet i det, ministeren har sagt, der er nyt; så synes jeg, ministeren snart skulle se at få det frem.

Men nu foreslår ministeren, vi skal vente med dette lovforslag. Det synes jeg er en meget dårlig idé. Det forslag, ministeren kommer med, skal vel have en grundig behandling her i tinget, går jeg ud fra; altså bliver vi næppe færdig med det før hen på foråret. Hvis skolerne skal kunne lave forslag fra næste sommer, og det er jo den

eneste motivering for, at vi kommer med dette nu og ikke kommer med det som et ændringsforslag til ministerens forslag til sin tid, så skal skolerne dog snart vide besked. Det er en rimelig ting, at skolerne i nogenlunde god tid ved, hvad de kan regne med. Derfor foreslår vi, at vi nu gennemfører dette lovforslag, så skolerne ved, at der fra næste sommer kan gøres forsøg, som kan give de erfaringer, vi alle har brug for, og derfor er det en meget dårlig idé, når ministeren foreslår en udsættelse på dette punkt.

Jeg håber, at vi ved hjælp af den velvilje, der fra langt de fleste sider er kommet til udtryk, i udvalget ved fælles hjælp kan overbevise ministeren om, at han skulle handle i dette tilfælde. Jeg synes, det er kedeligt, at undervisningsministeren netop i en periode, hvor vi i den grad trænger til uddannelsesreformer, synes også i denne sag at handle efter princippet: hvorfor dog gøre i dag, hvad der — om end med skade — kan udsættes til en eller anden anden god gang.

Ellen Strange Petersen: Både hr. Sigsgaard og hr. K. B. Andersen talte så vredt til mig, og jeg sagde endda, at vi var meget villige til at drøfte lovforslaget i undervisningsudvalget, og at vi var meget villige til at medvirke til forsøg, men vel at mærke kontrollerede forsøg, forsøg, som vi hørte resultaterne af, inden vi blev presset til at træffe beslutninger i folketinget. Det var mit forbehold.

Jeg sagde ikke noget om at sortere børn, men jeg skal ærligt indrømme, at hvis det er målet at torpedere realeksamen, så er jeg betænkelig på forhånd. Der er hvert år nogle og tyve tusinde unge, som tager realeksamen, og vil man ødelægge denne eksamen, der vitterlig giver gode fremtidsmuligheder for mange unge, ja, så vil jeg se beviser på, at man kan give dem noget bedre, og det er som sagt derfor, jeg henviser til folketingsudvalget.

Hr. Sigsgaard var betænkelig ved spørgsmålet om, at forældrene skulle give tilslutning. På dette punkt har hr. Sigsgaard ikke misforstået mig; jeg mener, forældrene skal give tilslutning til, at deres børn bliver brugt i et pædagogisk forsøg. Børn er jo ikke kaniner, som man bare kan tage og eksperimentere med; det må være sådan, at man

[Ellen Strange Petersen.]

tager rimeligt hensyn til børnene og til deres fremtidsmuligheder, og derfor ønsker jeg altså, at forældrene skal være medvirkende til de forsøg.

Sigsgaard: Jeg sagde ikke, at jeg var imod, at forældrene skal give tilslutning, men fru Ellen Strange Petersen sagde i sit første indlæg, at der skulle være fuld tilslutning fra forældrene. Fuld tilslutning må vel betyde 100 pct.s tilslutning, og hvis det er kravet, vil det hindre megen forsøgsvirksomhed.

Undervisningsministeren (*Helge Larsen*): Der blev fra flere af ordførernes side udtrykt ønske om at blive gjort bekendt med de erfaringer, man har fra det arbejde, der har været i gang, og det vil ministeriet naturligvis gerne være behjælpeligt med over for undervisningsudvalget i den udstrækning, vi kan det. Der har også i forbindelse med denne debat været talt om folkeskolens forsøgsudvalg. Jeg skal gerne oplyse, at vi står over for en rekonstruktion af dette udvalg, og jeg har mærket mig den varme interesse, der er for dette udvalg og dets arbejdsvilkår.

Jeg vil i øvrigt gerne lige benytte lejligheden til at gøre opmærksom på noget, som man somme tider overser, idet man måske bruger udtrykket forsøg i flere betydninger. Det, der er foregået i betydelig udstrækning inden for folkeskolen og navnlig inden for de tre undervisningsår, 8.-10. undervisningsår, er dette, at man har forsøgt med nye undervisningsmetoder, man har etableret samlæsning, man har, som fru Gunhild Due nævnte det i et enkelt konkret eksempel, lavet ganske særligt arbejde med formning; det er alt sammen noget, man kan kalde forsøg, men det er jo ikke videnskabelige forsøg i den forstand, at man har haft en kontrolklasse at køre ved siden af. Man har igennem disse mange, lad os blot kalde dem forsøg, ændrede undervisningsformer og fornyelser erhvervet et ganske fortrinligt erfaringsmateriale, men egentlige forsøgsresultater i den forstand, at man har kørt to klasser eller to grupper parallelt, den ene efter det traditionelle system, den anden efter et forsøgsmonster, har vi meget lidt af. Det vil måske nok være rigtigt at

komme med den bemærkning i forbindelse hermed, at skal man sætte den slags forsøg i gang, så er det en meget langsom og affære, en omstændelig affære, der strækker sig over en vis årrække, og skal man afvente resultat af sådanne forsøg, kan det muligvis komme til at virke hæmmende for den udvikling, som er i gang på disse områder inden for folkeskolen.

Jeg skal til hr. K. B. Andersen kun gøre en enkelt bemærkning. Jeg har intet imod, at man drøfter dette igennem, jeg finder altså, det meget rimeligt kan drøftes i en større sammenhæng, nemlig i sammenhæng med det forslag, som nok skal komme. Men hr. K. B. Andersen skal dog nok være opmærksom på, at blot at slette det sidste punktum af § 64 vel ikke klarer problemerne i forhold til § 21, når det specielt er realafdelingen det drejer sig om, nemlig realeksamens kompetence. Dermed er vi inde på drøftelserne af, hvad der er realeksamens indhold, og dermed kommer vi i virkeligheden ind på strukturen og på § 21. Jeg har intet imod, at man tager denne drøftelse, jeg advarer bare mod, at man tager en beslutning, før man har drøftet det igennem og ved, hvad det er, man gør.

Ordføreren for forslagsstillerne (*K. B. Andersen*): Jeg vil gerne takke ministeren oprigtigt for hans udtalelse om, at han ikke har noget imod, at vi i udvalget drøfter det forslag, vi her har fremsat. Jeg ved ikke rigtig, hvordan han havde tænkt at aktionere, hvis han havde noget imod det, men det bliver jo ikke aktuelt, når vi nu har fået lov til det.

Men ministeren synes jo altså ikke at have forstået noget af, hvad jeg sagde med hensyn til tidspunktet og tempoet. Hvis dette skal have virkning for forsøg for det kommende år — og det haster jo med disse forsøg også efter den plan, som ministeren snart kommer med, og som altså er vores forslag, hvad vi jo kun kan glæde os over — så er det da en meget dårlig idé, en direkte dårlig idé at kæde det sammen med det forslag, som vi da forhåbentlig skal have tid til at drøfte ganske grundigt igennem i udvalget, fordi det efter det, vi har set i pressen, rummer en lang række enkeltheder vedrørende folkeskolen, som det er meget vigtigt at få drøftet.

[K. B. Andersen.]

Så sagde ministeren, at blot det at slette det punktum, vi foreslår slettet, ikke løser problemet. Det er da muligt, at forslaget teknisk skal ændres, og det håber jeg ministeren vil være os behjælpelig med. Jeg kan kvittere og sige: vi har ikke spor imod, at ministeren hjælper os på dette punkt i udvalget. Jeg gør igen opmærksom på, at henvendelsen fra Danmarks Lærerforening, der altså er kommet i enhver henseende uafhængigt af dette, bruger samme vending: at folkeskolelovens bestemmelser om forsøg bør ændres med henblik på det, det her drejer sig om. Danmarks Lærerforening synes altså at lide af samme vildfarelse, som jeg lider af, men jeg forstår, at ministeren har bedre information; den glæder vi os til at modtage i udvalget, sådan at vi kan få lavet det perfekte forslag på dette punkt, der tiltrænges, uden også her at udsætte reformer. Vel skal ministeren være loyal over for den øvrige regering, men han behøver ikke at føle sig forpligtet til selv på punkter, hvor man kan komme igennem; at tro, at enhver reform skal forsinkes i den regering; det står der jo ikke i grundloven endnu.

Undervisningsministeren (Helge Larsen):

Hr. K. B. Andersen citerede endnu en gang Danmarks Lærerforenings henvendelse til skoleudvalget. Jeg skal gerne understrege, at jeg aldeles ikke — det kunne måske ligge i det, hr. K. B. Andersen sagde — har villet antyde noget om, at hans initiativ har forbindelse med dette.

Så skal jeg i øvrigt blot gøre opmærksom på, at der er adgang til at etablere forsøg og samlæsning mellem 8. og 9. klasse og mellem 1. og 2. real. Det eksisterer i dag, det praktiseres, og det kan gøres i en lang række fag, men det kan ikke gøres og er heller ikke fra nogen side ønsket gjort i sprogfagene og matematik. Det kan gøres i andre fag, men det kan ikke gøres i 3. real, fordi der er ganske bestemte krav, som skal opfyldes til realeksamen.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (K. B. Andersen): Ministerens sidste udtalelse kunne tyde på, at ministeriet er villigt til at skifte administrativ praksis, sådan at det,

som vi her tilsigter, kan nås uden en lovændring. Det har det ikke hidtil kunnet. Kan vi få et sådant tilsagn, ser tingene jo også anderledes ud, men med den nuværende tilstand er det altså ikke muligt, og den radikale minister må finde sig i, at her er et punkt, hvor der tiltrænges ændringer; jeg ved, det irriterer ham, men jeg tror, han må finde sig i det.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til udvalget for undervisning og uddannelse. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om til lægsbevilling for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969. (Statens bygge- og boligfond) [af Arne Larsen m. fl.]

(Lovforslaget (nr. 4) findes i tillæg D., fremsættelsen i tidenden sp. 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Boligministeren (Hastrup): Lovforslaget går primært ud på at forhøje det beløb, som i år er til rådighed til udlån til bygge-modning og arealerhvervelse, med 262 mill. kr. til i alt 386 mill. kr. Forslaget er således i det store og hele i overensstemmelse med det af den tidligere regering fremsatte forslag til finanslov for finansåret 1968-69.

Herudover stilles der forslag om, at den bemyndigelse, som er tillagt boligministeren til at give lånetilsagn i de følgende 4 finansår, udvides, således at der i stedet for den nu gældende ramme på 150 mill. kr. om året fastsættes en ramme på 500 mill. kr. pr. år.

Finansieringen af kommunernes grundkøb og byggemodning var jo traditionelt et rent kommunalt anliggende. Tilkomsten af statens bygge- og boligfond med en udlåns-masse til disse formål på 124 mill. kr. i